

Infraestructura de sutura a Sarajevo

© Relja Ferusic

Sarajevo és una ciutat ubicada en una vall allargada i estreta, que discorre als dos costats del riu Miljacka, i es troba rodejada de muntanyes. Aquesta és una orografia que defineix el caràcter de la ciutat a molts nivells: accessibilitat, història, climatologia, relació amb la natura, etc. La seva ubicació acota l'accessibilitat a la ciutat bàsicament pels dos extrems de la vall, imposant un creixement urbanístic longitudinal d'est a oest que força també els recorreguts i la circulació al voltant d'un eix viari llarg que encadena els diferents barris de la ciutat a forma d'espina dorsal del conjunt urbà, deixant als vessants de les muntanyes unes construccions de gra petit, adaptades al desnivell i que poc a poc es van fusionant amb la natura.

Aquesta disposició longitudinal funciona també com una línia de temps, on la ciutat ha anat creixent d'est a oest, des de l'antic assentament Otomà ubicat a l'extrem est, passant per l'actual centre administratiu i comercial de la ciutat, alçat a l'època Austro-hongaresa, fins als barris de l'oest edificats com grans polígons residencials durant l'època socialista.

A nivell climatològic, la ubicació i topografia de la vall i les muntanyes del voltant generen a Sarajevo un clima continental fred, amb una forta inversió tèrmica durant l'hivern que fa que la ciutat es trobi durant mesos, coberta per la boira. Sota la capa de núvols que s'hi instal·la, es crea un microclima d'hivern molt específic, on la boira, la humitat, la massa d'aire fred i la contaminació s'acumulen a les cotes baixes de la vall, donant com a resultat un ambient fred i molt dur fins a l'arribada de l'estiu.

Aquesta realitat ha fet que els ciutadans de Sarajevo desenvolupin una relació molt especial amb les muntanyes i la natura al voltant de la ciutat. Aquestes muntanyes es situen per sobre de l'angoixant capa de boira que cobreix sempre la ciutat, i esdevenen un ressort de sol i activitats hivernals a l'aire lliure, com l'esquí. Les muntanyes de Sarajevo compten amb diferents estacions d'esquí alpí i nòrdic, així com altres esports de neu. Tot això a no més de 30 minuts en cotxe des del centre de la ciutat.

Al Mont Trebevic, un dels pulmons verds de la ciutat, i lloc predilecte per excursionistes i famílies que volen passar el seu temps de lleure a la natura, s'hi podia accedir durant anys amb un telecabina construït l'any 1959, que unia el centre de la ciutat amb la part alta de la muntanya. Els Jocs Olímpics d'Hivern del 1984 també van promoure la creació i la millora de moltes instal·lacions esportives que posteriorment van quedar com un bé comú per la ciutat: instal·lacions d'esquí, salts, bobsleigh, hotels de muntanya, poliesportius, i etc.

Ara bé, durant la guerra de Bòsnia als anys 90, això va canviar radicalment. Les mateixes muntanyes tan apreciades pels ciutadans de Sarajevo, van esdevenir el seu pitjor enemic. Aquesta mateixa orografia, es va convertir en una trampa mortal pels habitants de Sarajevo. Des de les crestes de les muntanyes es va dur a terme el ferotge setge de la ciutat, lloc des del qual la ciutat rebia, diàriament i durant anys, la pluja de morters i els trets indiscriminats de francotiradors. Les muntanyes es van convertir en l'espai ocupat per l'enemic.

Aquest record, juntament amb la divisió política i territorial posterior al conflicte, van deixar les muntanyes dividides entre els diferents Cantons. Tot això ha comportat que durant anys existís una desconexió física i emocional entre els habitants de la ciutat i les seves muntanyes. Durant el conflicte, l'antic telecabina que unia el centre de la ciutat amb el Mont Trebevic va quedar destruït. L'accés per carretera implicava haver de creuar diverses vegades d'un Cantó a un altre. Tot això va accentuar encara més aquesta separació física, deixant als habitants de Sarajevo desconectats dels seus espais naturals més apreciats.

Però aquest fet, no només va implicar la pèrdua durant anys del seu espai natural per excel·lència, sinó també, una constant i progressiva degradació de les infraestructures esportives i d'activitats d'hivern que albergava la muntanya. Un d'aquests exemples és la famosa pista de bobsleigh, construïda pels Jocs Olímpics del 1984. En aquests moments totalment abandonada, ha esdevingut un cuc de formigó, de geometries impossibles, penetrant els boscos de Trebevic. Obra de gran valor paisatgístic i arquitectònic, convertida avui en dia en un magnífic i surrealista llenç pels graffiters de la ciutat i en una ruta d'infraestructures abandonades per aquells turistes inquietos que visiten la ciutat.

Durant els últims anys, els habitants de Sarajevo varen reclamar la inversió pública necessària per refer la connexió amb el Mont Trebevic, reconstruir el telecabina i retornar-li a la ciutat un espai natural de veritable importància social, que forma part dels records i de l'imaginari col·lectiu dels seus habitants. Aquesta connexió implicaria també una revitalització de les antigues infraestructures existents a la muntanya que fins ara havien estat

completament abandonades.

Durant anys l'Ajuntament no es va moure, ja fos per desinterès o per falta de recursos econòmics, i el telecabina seguia sense ser reconstruït. Finalment, l'entrada de capital privat en forma de donatiu des de Suïssa, cobrint gran part del pressupost, més una aportació restant per part de l'Ajuntament, van permetre que aquest any es pogués inaugurar el nou el telecabina. Ha estat una fita llargament perseguida i promocionada per part de la societat civil a Sarajevo, que finalment s'ha aconseguit, i Sarajevo torna a comptar amb una connexió directa del centre de la ciutat fins el seu espai natural més proper.

Aquesta infraestructura, aparentment senzilla, té unes implicacions socials i econòmiques molt importants per una ciutat com Sarajevo. És una infraestructura de sutura, que per una banda, uneix de nou la ciutat i als seus habitants amb les seves muntanyes i espais naturals, que durant el conflicte dels anys 90 els hi van ser brutalment sostrets. Finalment, aquest simple cable, reconstrueix la relació entre les diferents comunitats separades durant el conflicte i promou l'activitat econòmica i l'intercanvi social i cultural entre els dos Cantons.

Potser la primera infraestructura a beneficiar-se de la nova connexió ha estat justament la famosa pista de bobsleigh, l'inici de la qual es troba a escassos metres del punt d'arribada del telecabina. Es tracta d'una pista altament tècnica, amb un recorregut que serpenteja per dins dels boscos. Durant anys va albergar entrenaments i competicions de bobsleigh, skeleton i altres esports de descens.

El valor d'aquesta infraestructura però, no es només esportiu, sinó també paisatgístic ja que esdevé una peça artificial encrostrada de forma magistral a la muntanya que ha redefinit el seu paisatge. És innegable que l'obertura del nou telecabina ha fet que l'antiga pista de bobsleigh torni a aparèixer als mapes, encara que només sigui com element d'atracció turística, encabida dins de la categoria 'd'infraestructura abandonada de visita obligada'. I no és per a menys, és una impressionant infraestructura, que només per la seva història, definició geomètrica i ubicació, té un inestimable valor històric i cultural per la ciutat de Sarajevo. I ara torna a estar a només 15 minuts des del centre de la ciutat.

La importància del nou telecabina al Mont Trebevic, va molt més enllà d'un simple mitjà de transport, ja que esdevé tot un símbol de normalitat, de refer el desfet durant anys, mitjà de connexió entre ciutadans de Sarajevo i els seus veïns, mecanisme de relació entre ciutat i natura, revulsiu regenerador d'activitats de lleure, econòmiques o comercials. En definitiva, esdevé un cable que sutura la ciutat a tots els nivells.

Relja Ferusic Manusev, arquitecte. Coresponsal del COAC a Sarajevo, Bòsnia i Hercegovina.
Novembre 2018

[1]

Tornar

[2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <https://www.arquitectes.cat/ca/mon/infraestructura-de-sutura-sarajevo?language=ca>

Links:

[1] <https://www.arquitectes.cat/ca/printpdf/printpdf/17243?language=ca>

[2] <https://www.arquitectes.cat/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29?language=ca>